

Jó-e, hogy a költségvetéstől függ a magyar sport?

Állami áruház. „A professzionális futballban vagy a profesz-
zionális sportban az állami pénznek nincs vagy rendkívül szabályozott és mérsékelt
mértékben volna helye” – ment szembe a minap saját kormányával Lázár János kancel-
láriaminiszter. Sportközgazdász szerzőnk ezt a kérdést elemzi írásában.

DÉNES FERENC | itthon@hetivalasz.hu

A 2000-es évek első évtizedében a köz-
ponti és helyi önkormányzatok finan-
szírozták a sportágazat termelésének

több mint felét. A 2010-es kormány-
váltás után több okból sem könnyű
adatokat beszerezni, de biztosan nem
tévedünk, ha azt becsüljük: ma a sport-
ágazat tevékenységrendszerét dön-

tő mértékben a költségvetés tartja el.
A magas közfinanszírozási arány ön-
magában nem feltétlenül jelenti a po-
litika uralmát, az állami akarat primá-
tusát a sportban, bizonyos feltételek

Fotók | MTI – Beliczay László

kusok egyre gyakrabban jelennek meg a sportszervezetek élén. Nemes szándékkal akadémiát alapítanak, majd az intézmény saját tulajdonú főligás sportvállalatot szervez és működtet, a politikust pedig meghatározó egyesületek, szövetségek élére hívják, választják: birkózik a rezsibiztos, kézilabdázik a kerületi polgármester, futballozik a pártigazgató. Falusi polgármesterek helyi szerepvállalását bőven elviseli egy jól működő sportrendszer – persze az úgy szép, ha saját, adózott jövedelmükből támogatják szeretett sportjukat –, ahogy *Schmitt Pált* korábban a Magyar Olimpiai Bizottság vagy *Baráth Etelét* a kajakszövetség élén. Az elmúlt években azonban a magyar sport mikro- és középszintjén tudatosan, nagy számban, rendszerszerűen ülnek be a döntéshozói székekbe Palik és Etelék.

A sporttermékeket és -szolgáltatásokat alapvetően négy nagy fogyasztói csoport vásárolja. Míg a szabadidős sportolók maguk finanszírozzák a sportolásukat, a hivatásos szórakoztató sportot a helyszíni nézők, a hirdetők és a médiumok tartják el. A sportvállalati bevételek nagyságát és arányát a

rakoztató látni, ahogy állami szabályozástól, megrendelésektől meghatározó mértékben függő vállalatok sorban állnak, hogy egy szűk klubkör tagjaként reklámozhassanak. Az állami vállalatok szintén igen aktívvá váltak a sportreklámozásban az elmúlt években. Ezen a téren „minőségi” változást hozhat a Nemzeti Kommunikációs Hivatal, ahol, ha úgy látják, terv(gazdaság)szerűen vásárolhatnak kommunikációs felületeket sportág és sportszervezetek szerint válogatva – ráadásul ha rosszul alkudnak, méregdrágán...

A szponzorálási piacot jelentősen torzíja a társasági és osztalékadón keresztüli sporttámogatás (a tao-kérelmek) rendszere is. A központi költségvetés helyett a sportba juttatott adók egy része szintén irányított, másrészt a tapasztalatok szerint a tao-kérelmek – a jogalkotói szándékkal ellentétesen – szűkítették az üzleti, tehát a nem a politikai kapcsolatokon nyugvó szponzorációt.

Politikai szál

A televízióktól származó jogdíjak mértéke jó tíz éve meghatározóan a piaci versenytől függ. A viszonylag nagyszámú kereskedelmi televízió, a tematikus sportcsatornák közötti gazdasági harc beárta a sportágak, sportszervezetek közvetítési jogait. Ebben az MTVA jelentősen bővült anyagi lehetősége és a létrejövő állami sportcsatorna hozhat döntő változást. Ha a jövedelmezőség nem elsőrendű szempont, ha a nézettség sem igazán számít, akkor a köztelevízió „legjobb belátása szerint” vásárol majd jogokat a sportpiacon. Így azonban a jogdíjak alakulásában nem a kereslet-kínálati viszonyok lesznek a döntőek, a lobbierő fog számítani abban, hogy például a pétanque-szövetség versenyei képernyőre kerülnek-e, a közvetítés lehetősége pedig egy forintot vagy 100 milliót ér. A jogvásárlásokkal a magyar eseményekkel versenyző média-szolgáltatók, például a külföldi bajnokságok közvetítése is kontroll alatt tartható.

Nézőket persze nem lehet a stadionokba kényszeríteni, de például a stadionok állapota sokat számít. Komoly versenylőnyt jelenthet a komfortfokozat, amelyről politikusok döntenek, »

A '89 utáni két évtizedhez képest döntő változás, hogy a sport piaci bevételeit is ellenőrzése alá vonja a politika.

teljesülése esetén – korlátozott ideig – akár a „keményvonalas” neoliberális gazdaságpolitika sem zárja ki ezt a helyzetet. Magyarországon a sport az új évezred első évtizedében a közpénzek magas részesedése ellenére sem volt az állami szektor része. A magyar sportvezetők akkortájt inkább azon keseregtek, hogy a politika kivonult a sportból. 2010-ben viszont látványosan irányt váltott.

A piac megrendülése

A sportszolgáltatásokat jellemzően civil és/vagy piaci szereplők, egyesületek és sportvállalatok állítják elő. Az elmúlt időszak furcsa változása, hogy a politi-

szolgáltatások kereslete és kínálata határozza meg. A '89 utáni két évtizedhez képest döntő változás, hogy most ezen piaci bevételeket is fokozatosan ellenőrzése alá vonja a politika.

A sportszponzorálás „szoftköltség” egy vállalat számára, és bár sokféle eszközzel, számítással igyekeznek a reklámköltségek hatékonyságát vizsgálni, nem könnyű egyértelműen azonosítani, hogy például egy sportcsapaton keresztüli kommunikáció milyen mértékben térül meg. Persze könnyebb az azonosítás, ha egy politikai potentát „elmagyarázza”, miért is jó, ha egy adott vállalat egy adott szervezetet szponzorál. De nem is kell sokat magyarázni. Szó-

» mivel a fedett sportlétesítmények közpénzekből épülnek. És számít az állami támogatások rendszere is. Több forrásból (elvileg) jobb csapat építhető, ami önmagában több nézőt vonz, a sport-szervezet eredményesebb lehet a bajnokságban és a nemzetközi kupákban. Ha pedig a több forrást okosan használja fel, például pénzt szán a szurkolói utaztatás megszervezésére, a mérkőzések reklámozására, a közösségépítésre, akkor nagyobb lesz a rajongói tábora azoknál, akik erre kevesebb pénzt tudnak fordítani.

A kiterjesztett sportszolgáltatások működési rendszerében is újra és újra felbukkan a politikai szál. Az akadémiák közvetlen és közvetett támogatásával például a sportolók képzési piaca befolyásolható. A szabályozók alakítása sem feltétlenül a versenysemlegességet szolgálja; jól jön például egy egyedi intézkedés, jogszabály, ha mondjuk egy politikus kedves csapatának éppen licencproblémái adódnak.

Jószoríval ma már csak a 35 év feletti korosztály sportol szabadidejében piaci alapon. De ez sem feltétlenül igaz, hiszen az önkormányzatok támogatást nyújtanak a helyi egyesületeknek, és a sportlétesítmények zöme is a helyhatóságok kezében van, ahol túlnyomóan a valós piaci ár alatt számolják a használati díjakat.

Jó ez nekünk?

A központi és helyi kormányzatok jelenlétét a sportpiacon önmagában nem tartom ördögtől valónak. A szabad versenyre épülő kapitalizmus „bezzegországjaiban” is adófize-

tők finanszírozzák például az állami iskolák tanulóinak sportolását. Európában döntően a köz pénzén valósul meg a sport infrastruktúra-fejlesztése. Közforsorok biztosítanak lehetőséget a fiataloknak, hogy a felnőtté válásig kibontakoztassák tehetségüket, és nagy általánosságban jellemző, hogy a hivatalos csapat-, illetve egyéni látvány-sportok kivételével a minőségi sportra, elsősorban az olimpiai szereplésre is jut közpénz.

Ahogy jeleztem, akár nagymértékű közfinanszírozási arány is lehet egy rövid időszakban közgazdaságilag értelmes, társadalmilag támogatott, ha világosak és közmegegyezéssel bírnak a stratégiai célok, ellenőrzött és átlátható a megvalósulás, számolható a közpénzek felhasználásának hatékonysága, valamint az eredményesség, és ha a politikavezérelt beavatkozások illeszkednek a gazdaság és társadalom normál működéséhez, amit piacgazdaságok esetében nagyjából „piackonformnak” mondhatunk.

Az elmúlt öt év magyar sportfejlesztése ezen a téren „vajszínű árnyalatot” kapott. Nem világos a cél és az eszközrendszer, már azon kívül, hogy a közfinanszírozás minden csapjából ömlik a pénz a magyar sportba. Márpedig a célrendszert azért is fontos lett volna tisztázni az érintettekkel, mert például a rengeteg erőforrást felemészítő, sok szempontból vitatható – más szempontból viszont nagyon is legitim – programokat el kellett volna fogadtatni az adófizetőkkel. A stadionépítéseknel ez nem sikerült, de az olimpiai pályázat eddigi előkészítését nézve egyelőre

úgy tűnik, tanult hibájából a kormány. A közpénzek – ideszámítva a vállalatok által sportba áramoltatott adókat is – felhasználásának ellenőrzése igen gyenge, nem látszanak izmosnak a hatékonysági mutatók sem, a tisztázatlan célok miatt az eredményesség is kétes csodafegyver – nincs mit csodálkozni, hogy a közvélemény bizalmatlansága egyre nő a kormányzati sporttámogatásokkal szemben. A szórakoztatóipari sport fentebb leírt politikavezérelt működtetésében, a civilszféra politikusi megszállásában pedig sokkal inkább a rendszerváltás előtti, semmint az az utáni társadalmi berendezkedés elvei köszönnek vissza.

A kiépülő rendszer komoly hosszú távú kockázatokat rejt. A gomba módra szaporodó sportlétesítmények jövőbeni működtetéséről például senki sem beszél. Mivel az önkormányzatok pénzköltsége satuba fogott, a piaci keresletre alapozott sportszolgáltatási kínálatnak pedig nincs keletje, azt feltételezem, minden érintett arra gondol, majd a központi költségvetésből lesz meleg víz a szombathelyi arénától a kisvárdai stadionig mindenütt, de a felduzzasztott – azaz keresleti oldalról ebben a mértékben nem megalapozott – minőségi és hivatásos sport sorsa is a mindenkori kormányok nyakába szakad.

Mondanám, legyen ez az ő gondjuk, de az a helyzet, hogy a probléma sokkal inkább az adófizetőké: ők fizetik a számlát a Diadal Áruházban. ■

